

U drugoj skupini objavljeni su radovi autora koji pogleda Komenskoga promišljaju iz aspekta današnjih znanstvenih spoznaja afirmiranih u astronomiji, fizici, psihologiji, zdravstvu i arhivistici te iz domoljubnoga aspekta.

Ostali referati (treća skupina) pripremani su u suradnji s Češkoslovačkim institutom inozemnih poslova (Československý ústav zahraniční), a bave se češkim egzilantima i emigrantima kao i ostavštinom Komenskoga češkoj dijaspori.

Iz objavljenih radova te završne rasprave može se izdvojiti slijedeći zaključak: kolokvij u Uherskom Brodu (i ovaj zbornik) relevantan je zbog činjenice što su okupljeni komeniolozi dali pregled i ocjenu onoga što je tijekom niza godina napravljeno te je time uspostavljena svojevrsna sinteza; s druge strane, naznačeni su mogući pravci daljnjih orijentacija u svezi s proučavanjem djela J. A. Komenskoga, posebno u onim područjima kojima komeniolozi dosad nisu posvećivali pozornost (npr. Komensky i žene). Uz to, pokrenuta su i neka bitna metodološka pitanja. Nazočni su se, npr., zamislili i nad interdisciplinarnim okvirom ovakvih skupova koji objektivno mogu formalno »razvodnjavati« zamišljeni plan simpozija ili kolokvija. Naznačena je nužnost povijesnoga proučavanja, no samo vraćanje prošlosti, po mišljenju povjesničara, ne može biti i dovoljno. Svijet se neprestano mijenja, mijenjao se i u doba Komenskoga, a svjedoci smo njegovih mijena i pred našim očima. Komensky je gledao u budućnost, pa bi se ta važna činjenica trebala ogledati i u pristupima današnjih komeniologa. Osim toga, nova strujanja u društvenom, političkom i znanstvenom životu Europe inspirativna su i za komeniologe, zar ne?

Zdenka Taborski

### Prof. dr. MATE DEMARIN (1899.-1992.)

Ugasio se život najstarijega hrvatskoga pedagoga. U Zagrebu je 25. kolovoza 1992. u 93. godini života umro prof. dr. Mate Demarin, čovjek velikoga srca, ogromnoga iskustva i nepresušne kreativnosti.

Rođen je 15. listopada 1899. godine u Medulinu u Istri kojoj će se uvijek vraćati i posvetiti joj veliki dio svojega opusa.

Za vrijeme I. svjetskog rata pohađao je učiteljsku školu, najprije u Arbanasima (kod Zadra), zatim u Oberhalobrunu (D. Austrija) i Budějovicama (Češka) te - nakon povratka s fronte i svršetka rata - u Kastvu, gdje je maturirao 1918. godine. Na zagrebačkoj Višoj/Visokoj pedagoškoj školi studirao je (od 1924. godine) hrvatski i talijanski jezik, a studij pedagogije završio je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tu je i doktorirao (1965.) disertacijom o povijesti hrvatskoga školstva u Istri.

Pokojni Demarin je više od pola stoljeća svoga života posvetio učiteljskom i profesorskom pozivu. Kao mladi učitelj pet je godina služio svome narodu prosvjeđujući djecu i braneći hrvatsku riječ u istarskim školama da bi - poslije nekoliko prinudnih premještaja (Drenja, Diminići, Gračišće, Smoljanci) - godine 1923./24. bio otpušten iz učiteljske službe. Nakon studija u Zagrebu radio je kao profesor u učiteljskim školama (Kastav, Gospić, Zagreb), na Glazbenoj i Kazališnoj akademiji u Zagrebu te na Pedagoškoj akademiji u Čakovcu i Petrinji.

I kao čovjek, i kao učitelj bio je uzor svojim učenicima i studentima. Oni su - iz generacije u generaciju - u nastavnom radu profesora Demarina prepoznavali istinsku odanost učiteljskom pozivu i pedagoški žanos te su mnogi od njih simpatije, oduševljenje i zahvalnost izrazili riječima pohvale njegovoj širokoj obrazovanosti, raskošnoj kulturi, vrsnoj metodičkoj stručnosti i inventivnosti, a nadalje njegovoj dobroti, ustrajnosti i požrtvornosti, humanosti i domoljublju.

Prof. dr. Mate Demarin bio je i vrlo plodan pisac: kao pedagog i znanstvenik u prvom redu, ali i kao povjesničar, kroničar, memoarist, kritičar, publicist ... U rasponu od gotovo sedamdeset godina objavljavao je članke u novinama i priloge u raznim časopisima i zbornicima; bio je autorom (ili suautorom) niza knjiga, npr. *Idejne komponente radne škole* (1936.), *Praktični primjeri radne obuke* (1939.), *Metodika elementarne nastave* (1952.), *Pridjevi i glagoli - programirano nastavno gradivo iz hrvatskog ili srpskog jezika za III. razred osnovne škole* (1977.), *Pridjevi i glagoli - programirano nastavno gradivo iz hrvatskog ili srpskog jezika za IV. razred osnovne škole* (1978.), *Poglavlja iz estetike* (1978.), *Iz radova u elektronskoj učionici Pedagoške akademije u Petrinji* (1985.), *Pedagog i njegov svijet* (1989.).

Od 1921. do II. svjetskog rata njegovu stručnu i znanstvenu pozornost privlače problemi skupne nastave (s međupredmetnom korelacijom), radne škole i narodne pedagogije. Istodobno, u novinama i časopisima (*Učiteljski list*, *Istarska riječ*, *Napredak*, *Dom i škola*, *Nastavni vjesnik* ...) zalaže sa za obranu materinske

riječi i hrvatskoga nacionalnog identiteta u Istri, piše o pitanjima učiteljskoga obrazovanja, razmatra razna metodička pitanja nastave (hrvatski jezik, povijest, zemljopis), zagovara primjenu novih pedagoških spoznaja i metoda, objavljuje prikaze pedagoških knjiga i udžbenika te interpretira i aktualizira misli pedagoških klasika.

Uvijek i uporno zagovarajući poboljšanje (suvremenost) pedagoške prakse, Mate Demarin nastavlja objavljivati radove i poslije II. svjetskog rata: bavi se suvremenim oblicima nastave, grupnim i individualnim radom s učenicima, nastavom u kombiniranim odjeljenjima, programiranom nastavom i upotrebom tehničkih pomagala (radovi objavljeni u *Školskim novinama, Pedagoškom radu, Životu i školi, Pedagogiji ...*).

Njegove rasprave u časopisima i knjige krasi jasnoća izlaganja, široka teorijsko-metodološka obaviještenost, utemeljenost spoznaja u bogatom stručnom iskustvu, kao i želja da se u školi afirmiraju suvremena postignuća i osmišljene inovacije.

Temama iz prosvjetne i pedagoške prošlosti vraćao se Mate Demarin često i uspješno. O tome svjedoče njegovi brojni historiografski radovi o hrvatskome, dijelom i o slovenskome školstvu u Istri, u prvom redu monografije *Hrvatsko školstvo u Istri između dva svjetska rata* (1972.) i *Hrvatsko školstvo u Istri - pregled razvoja 1818. - 1918.* (1978.). U njima je cjelovito prikazao razvojni put hrvatskoga školstva u Istri te dokazao prinos hrvatskih učitelja obrani, očuvanju i afirmaciji nacionalnoga identiteta te podizanju prosvijećenosti pučanstva.

Mate Demarin bio je i dugogodišnji prijatelj i suradnik Hrvatskoga školskog muzeja u Zagrebu, a neke svoje vrsne radove objavio je i u *Zborniku za povijest školstva i prosvjete*.

Ime prof. dr. Mate Demarina, kao plemenita čovjeka, vrsna domoljuba, uzorna pedagoškog stručnjaka i zaslužna znanstvenika, trajno ostaje upisano u povijesti hrvatskoga školstva i pedagogije.

Ivan Vavra

## Prof. dr. JANKO HERAK (1911.-1992.)

U Zagrebu je 2. listopada 1992. godine umro prof. dr. Janko Herak, jedan od utemeljitelja metodike nastave kemije u nas. Životni put vodi tog znanstvenika od rodnog Žumberka (Brašljevića, 5. svibnja 1911.) preko školovanja u Klasičnoj gimnaziji i studija kemije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu do zvanja profesora kemije i metodičara toga nastavnog područja na Višoj pedagoškoj školi (Pedagoškoj akademiji) u Zagrebu. Srednjoškolski profesor postaje 1936. godine i djeluje u Visokom, Heceg-Novom, Mostaru, Sisku i Zagrebu gdje vodi nastavu kemije na klasičnoj, a potom na IX. gimnaziji, vježbaonici Pedagoškog instituta Filozofskog fakulteta. Stručnu i znanstvenu izobrazbu nastavlja u Zavodu za fizikalnu kemiju u Zagrebu (uz prof. dr. M. Deželića i prof. dr. B. Težaka) i Prvom kemijskom zavodu Sveučilišta u Beču (uz prof. dr. J. Langea). Doktorirao je u Zagrebu 1952., a počasni doktorat stječe na Sveučilištu Jan Hus, Scottsdale, Arizona, SAD, 1980. godine. Najveći dio radnog i životnog vijeka posvetio je odgajanju učitelja kemije za osnovne škole. Dvadeset i sedam godina djeluje na Višoj pedagoškoj školi (Pedagoškoj akademiji) u Zagrebu, od 1948. do 1975. kada odlazi u mirovinu.

Profesor dr. Janko Herak objavio je više od pedeset znanstvenih i stručnih radova; poznati je pisac udžbenika iz kemije za osnovne i srednje škole te metodičkih priručnika za učitelje. Njegovi su udžbenici prevedeni i na talijanski, makedonski, turski, rusinski, slovački, mađarski i rumunjski jezik. Prva i posljednja knjiga objavljena je iz metodike: *Nastavne metode kemije* (1947.) i *Uvođenje početnika u kemiju* (1991.). Sudjeluje u izradi nastavnih programa za škole i studij. Znade se da je posebnu pozornost posvećivao didaktičkim temeljima početne nastave kemije, programu i teoriji udžbenika. Za uspješno djelovanje dobiva 1965. godine nagradu za najuspješniji udžbenik kemije u bivšoj Jugoslaviji, nagradu »Ivan Filipović« (1969.), nagradu pokreta »Nauka mladima« (1970.), nagradu »Davorin Trstenjak« za životno djelo (1973.) i priznanje Pedagoško-književnog zbora (1975.).

Iako analiza njegova prinosa razvoju nastave kemije u Hrvatskoj tek predstoji, sa sigurnošću možemo tvrditi da je uz ime prof. dr. Janka Heraka vezano utemeljenje i razvoj suvremene metodike kemije u nas.

Valentin Puževski